

שעבדון לא היה משבט אפרים^ע. לפי הצעתנו (לעיל סעיף י) ר' אליעזר סבר שעבדון הוא משבט אשר. כנגד מי נלחם: לא נזכר שנלחם בעם זר. כמה שנים שפט את ישראל במשך 8 שנים.

יד. שמשון – מקום מגוריו ומקום קבורתו: אביו התגורר "בצרעה" (שופטים יג, ב), ורוח ה' פיעמה בשמשון "במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול" (יג, כה), ושם הוא נקבר (טז, לא). **שבטו:** אביו היה משבט דן (שופטים יג, ב), ומובא בבמדבר רבה י, ה, שאמו היתה מיהודה^ע. **כנגד מי נלחם:** פלישתים. **כמה שנים שפט:** פלישתים שיעבדו את ישראל במשך 40 שנה (יג, א). על שמשון נאמר: "וישפוט את ישראל בימי פלישתים 20 שנה" (טו, כ, וראה טז, לא). (רוב המפרשים מסכימים ששנות השעבוד הפלישתי כלולות בתוך שנות שמשון, או בשנות השופטים שקדמו לשמשון, ולשיטתם יש כמה הסברים באלו שנים הם נכללים. יש כנראה מי שסבר ששנות השעבוד הפלישתי לא נכללות בשנות השופטים. בפרק הבא נפרט את השיטות שיש בענין זה).

טו. עלי – מקום מגוריו ומקום קבורתו: התגורר כנראה בסמוך למשכן בשילה. לא נזכר היכן נקבר. **שבטו:** היה כהן (שמואל א, א, ט). **כנגד מי נלחם:** לא נזכר שנלחם בעם זר (בסוף ימיו עם ישראל נלחמו בפלישתים, כנזכר בשמואל א, פרק ד, אך לא נזכר שעלי היה קשור למלחמה). **כמה שנים שפט:**^ע שפט ארבעים שנה (בפרק הבא נביא שיש סוברים שבימיו היה השעבוד הפלישתי).

טז. שמואל – מקום מגוריו ומקום קבורתו: שמואל התגורר ב'רמה', ונקבר בה (שמואל א, ז, יז; ח, ד; טו, לד; יט, יח; כה, א)^ע. **שבטו:** מדברי הימים (א, ה, יח) עולה ששמואל היה משבט לוי. **כנגד מי**

עה). לעיל (סעיף יד, 1, לגבי יהושע, בהערה) הבאנו מדרש (שהובא בשכל טוב, ובמדרש הגדול, ובר' אברהם ב"ר שלמה, ובמדרש הביאור, ודלא כגרסא שבתוספות השלם בשם ר' שמשון ובספר הרמזים לר' יואל) שמביא בשכל ספר שופטים יש רק שופט אחד מבני יוסף, והוא גדעון, ואם כן בהכרח שלדעת המדרש הזה עבדון אינו משבט אפרים (ועי"ש שהערנו שניתן בדוחק לדחות את הראיה).

עו). בפירוש רבי יעקב ב"ר שמשון, אבות א, א (=מחזור ויטרי, מהדורת תרפ"ג, עמ' 463, וכע"ז בתוספת לבה"ג שנדפסה במהד' ירושלים תשמ"ז ח"ג עמ' 338, ושו"מ שמקור דבריהם ב'סדר תנאים ואמוראים' שנכתב בתקופת הגאונים, מהד' הרב איתמר מצגר, עמ' ל'), הביא את רשימת השופטים, שהעבירו את התורה, ומנה ביניהם את מנוח (ולענ"ד אולי הוא משום שהוא מכונה בשופטים יג, ב, "איש אחד", ושם פס' ט' מובא "וישמע האלהים בקול מנוח"). הגר"ח קנייבסקי (בשער המלך, בתוך ספר שיח השדה, מהד' ה'תשל"ו, דף לא, טור ד) הביא שמאגדת בראשית (פרק פב) משמע שמנוח היה שופט (שהרי נאמר שם "דן ידין עמו – זה מנוח"). הגמ' (ברכות סא, ע"א) מביאה שמנוח 'עם הארץ היה'. לדעה אחת בגמ' הכוונה שהיה עם הארץ ממש, ולמסקנת הגמ' נראה שרק הלך אחר עצת אשתו (וראה שו"ת הרשב"א ח"א סי' תקמח שבגלל שהיה עם הארץ לכן לא יכול היה לזכות לנבואה בקביעות, שהרי הנבואה שורה רק על 'חכם'). אולם, הגר"א (ברכות סא, ע"א) כתב: "ולמאי דקאמר ר"נ מנוח עם הארץ היה וכו' – הגמ' שלנו שקיל וטרי אם עם הארץ היה, אבל בזהוהר איתא דגדול הדור היה מנוח יותר מכל בני דורו" (והמהדיר ציין שלא מצא את דברי הוזה"ק). כך גם עולה מדברי המדרש (במד"ד י, ה): "...ויהי איש אחד מצרעה וגו'... 'ויהי' – א"ר יודן: כל מקום שנאמר בלשון הזה בצדיקים – שקול הוא כל"א צדיקים, כמנין 'ויהי'. 'איש אחד' – כל מקום שנאמר 'אחד' – גדול הוא, בהקב"ה נאמר 'אחד' דכתיב 'ה' אחד' – אין בעולם כיוצא בזה..." (וראה דברי ר' לוי במדרש שם, החולק כנראה על ר' יודן).

עז). כאשר הילק"ש ורש"י דנו כיצד מכל שבט יצא שופט, הם מנו את עלי הכהן בתוך רשימת השופטים. לעיל סעיף ו' הצענו שר' אליעזר לא מנה אותו בין השופטים [אע"פ שאכן היה שופט], והבאנו שם מקורות לכך שהוא כלול בתוך תקופת ה'נביאים' [שקיבלו מה'שופטים'].

עח). על מיקומה של ה'רמה' ראה במקורות שהובאו בקובץ בית אהרן וישראל, חוברת קמה, עמ' קכ ואילך (וכן במה שכתבנו לעיל, סעיף יד, 5, לגבי מקום מגוריה של דבורה הנביאה 'בין הרמה ובין בית אל').

אוצר החכמה
36395

אוצר החכמה
36395

האוצר ♦ גיליון כ"ט